

РОЛЬ ОСВІТИ В ЗБАЛАНСОВАНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В. В. Хоренженко, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито сутність та цілі збалансованого розвитку. Визначено роль освіти як необхідної умови для збалансованого розвитку держави. З'ясовано, що для збалансованого розвитку необхідно активізувати освітні процеси, щоб мобілізувати зусилля людей задля досягнення поставлених цілей та завдань.

Ключові слова: збалансований розвиток, освіта, людство, суспільство, цілі збалансованого розвитку.

Постановка проблеми. Однією з найвагоміших цілей ХХІ ст. є формування такого способу життя людей, який забезпечить довготривалий та комфортний розвиток людства. Сьогоднішні глобальні проблеми вимагають термінових дій. Ризики та можливості, які постають перед людством закликають до зміни моделей, що закладені в основи освіти та навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення уваги до створення сталого майбутнього шляхом активізації освітніх процесів знайшли своє відображення у низці наукових публікацій. Дослідженню ролі освіти для збалансованого розвитку присвячено праці багатьох науковців як іноземних, так і вітчизняних: М. Гюнеш, О.Ю. Кононенко, З.П. Ленів, К.Д. Ніколаєв, В.О. Огнев'юк, Н.М. Філянін та інші. Науковці наголошують, що освіта для збалансованого розвитку є необхідною складовою знань сучасного суспільства та інструментом розкриття його потенціалу.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз ролі освіти у збалансованому розвитку держави і формування завдань для подальшого розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу. Концепція “освіта для сталого розвитку”, введена Йоганнесбурзьким самітом (2002 р.), відображає необхідність переосмислення і реформування всієї суспільної практики, і насамперед освіти, задля “розширення можливостей людей різного віку брати на себе відповідальність за створення сталого майбутнього” [8].

Розуміння ролі освіти в досягненні збалансованого розвитку знайшло відображення в стратегії ЄС-2020 [7]. У більшості країн ЄС і СНД забезпечується політична та економічна підтримка ОСР [1].

У 2003 р., було прийнято Постанову КМУ “Про затвердження комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки” [4], яка, втратила чинність у 2011 р. через неналежне виконання. Проте у проекті

Стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. одним із головних напрямів є орієнтація освіти на цілі збалансованого розвитку [5].

Існування людства залежить від залучення якісно нової системи функціонування нашого суспільства. Принципи повсякденного життя повинні спрямовуватись на раціональне використання природних ресурсів та їх збереження. Тобто, необхідністю є гармонічний розвиток людини поряд з природою. Саме на таких засадах сформувалось поняття “збалансований розвиток”. Сутність концепції збалансованого розвитку ґрунтується на місії та цілях, сформованих по трьох головних аспектах: економічному, соціальному та екологічному. Економічна складова означає оптимальне використання обмежених ресурсів та застосування екологічних – природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій, включаючи видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку та знищення шкідливих відходів виробництва. Соціальна складова збалансованого розвитку орієнтована на людину й спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, в тому числі на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми. Важливим аспектом цього підходу є справедливий розподіл благ між людьми в глобальних масштабах. З екологічної точки зору, збалансований розвиток повинен забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем, включаючи створене в них людиною середовище [3].

Досягнення збалансованого розвитку неможливе без внеску кожної людини у глобальному масштабі. Необхідно, щоб кожен житель планети знав і розумів головні причини та напрями вирішення глобальних проблем, і, виходячи із цього, переосмислив свої життєві цінності та повсякденну поведінку.

Фундаментом досягнення цілей збалансованого розвитку є освіта. ЮНЕСКО розробила глобальну програму дій освіти для збалансованого розвитку. Ця програма була схвалена Генеральною конференцією ЮНЕСКО в 2013 р. Саме тому, на меті у міжнародного товариства є реалізація набору цілей у сфері збалансованого розвитку, які орієнтовані на конкретні дії, глобальний характер і універсальність, з вивченням їх через освіту і навчання. Глобальна Програма Дій надається разом із докладним планом дій та реалізацією. Він призначений для всіх зацікавлених сторін – урядів, організацій громадянського суспільства, приватного сектору, засобів масової інформації, наукових кіл, міжурядових організацій та інших відповідних установ, які полегшують і підтримують навчання та підготовку на всіх етапах, для окремих вчителів та учнів. План Дій пояснює мету, завдання та пріоритетні сфери діяльності Програми, для того, щоб надати стратегічну спрямованість і прихильність зацікавленим сторонам із стратегіями здійснення і моніторингу [6].

У свою чергу, Україна приєдналася до 55-ти країн, які підписали Стратегію освіти для збалансованого розвитку у березні 2005 р. Разом з тим, в закладах освіти України всіх рівнів, від дошкільних закладів і

загальноосвітніх шкіл до вищих навчальних закладів, в навчальну програму вводять спеціалізовані курси, що знайомлять слухачів із принципами збалансованого розвитку. Розвивається в Україні і неформальна освіта у даній галузі, провідну роль у впровадженні якої займають громадські організації та об'єкти природно-заповідного фонду. В Україні також існує партнерська мережа “Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні”, яка офіційно була створена у 2014 р. за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду. Серед основних завдань Мережі:

- об'єднати всі зацікавлені сторони у єдину Мережу;
- забезпечити обмін досвідом, інформацією, матеріалами та корисними контактами;
- забезпечити доступ та збір наявних нормативних національних та міжнародних документів, навчальних матеріалів, інформацію про міжнародний досвід тощо у галузі ОСР;
- сприяти навчанню українського суспільства навичкам будувати власне життя з урахуванням потреб сталого розвитку тощо [2].

За два роки функціонування Мережа об'єднала близько 100 учасників, серед яких громадські організації, школи, заклади освіти, органи державної влади та інші партнери.

Метою освіти для збалансованого розвитку є переорієнтація навчання, так, щоб кожна людина мала можливість набувати знання, навички, цінності і позиції, які дозволяли б їй робити свій внесок у збалансований розвиток. Дуже важливо зміцнити систему освіти і навчання у всіх порядках денних, програмах і заходах, що сприяють збалансованому розвитку. Для досягнення поставлених цілей необхідно спільно рухатись в єдиному напрямку, який задовольняє поставлені завдання збалансованого розвитку.

Щоб зрозуміти в якому напрямку необхідно рухатись і спонукати прихильність зацікавлених осіб, глобальна програма дій визначила п'ять пріоритетних сфер діяльності з просування порядку денного освіти збалансованого розвитку (табл.1):

Таблиця 1

Основні напрями збалансованого розвитку в освіті

Пріоритетна сфера діяльності	Характеристика
Просування політики	Створення сприятливого середовища для освіти збалансованого розвитку і спонукання до системних змін, здійснення таких змін відбудеться тільки за допомогою відповідної та послідовної політики, розробленої міністерствами, які повинні працювати разом і взаємодіяти з приватним сектором, місцевими громадами, науковцями та суспільством заради досягнення спільної мети. Щоб отримати відповідні результати, зусилля всіх учасників повинні бути скоординовані та взаємо погоджені
Перетворення середовищ навчання і підготовки	Освіта збалансованого розвитку це набагато більше, ніж повчання і навчання в цій галузі. Мається на увазі, також і практика збалансованого розвитку. Створення середовища навчання, такі як еко-школи або зелені містечка, дозволяють викладачам і учням впроваджувати принципи збалансованого розвитку в своє повсякденне життя
	Педагоги і тренери є потужними агентами змін для забезпечення освітньої відповіді на виклики сталого розвитку. Але для того, щоб допомогти в переході до сталого суспільства, вони повинні спочатку отримати необхідні знання та навички. Для

Побудова потенціалу педагогів і тренерів	вирішення питань сталого розвитку, вони також повинні розвивати необхідну мотивацію і прихильність
Розширення прав і можливостей, а також мобілізація молоді	Рушійною силою для побудови та формування більш сталого майбутнього є молодь - покоління, яке має не лише впоратися з наслідками незабалансованого розвитку сьогодні, але й забезпечити впровадження його цілей завтра. Молодь складає важливу групу споживачів, і тому звички, які вони розвиватимуть нині, будуть мати великий вплив на майбутні моделі споживання. Молодь це потенціал для просування збалансованого розвитку більш широко і в терміновому порядку
Прискорення сталих рішень на місцевому рівні	Основним феноменом проблеми збалансованого розвитку –будь то зміна клімату або злидні – є те, що все це існує навколо нас. Будучи домівкою для половини населення світу, великі міста мають усю владу для вирішення проблем збалансованого розвитку. У той же час, багато важливих рішень збалансованості можна знайти в сільських громадах. Місцеві громади, як міські, так і сільські, є одними з найважливіших рушійних сил збалансованого розвитку, і їх зусилля заслуговують великої підтримки

Джерело: узагальнено автором на основі матеріалів [8]

На нашу думку, запровадження в освітній процес дисциплін для збалансованого розвитку в Україні не є надто активним процесом. Проте, деякі навчальні заклади вже працюють над розробкою нового статусу – закладу випереджаючої освіти для збалансованого розвитку.

Для того, щоб українці активніше долучались до освіти збалансованого розвитку держави, слід здійснити наступні кроки:

- створити заклик до зобов'язань щодо реалізації цілей збалансованого розвитку;
- створювати “партнерські мережі”, щоб разом всеохоплююче вивчати та досягати цілей збалансованого розвитку;
- модернізувати навчальні заклади на основі інформатизації навчально-виховного процесу;
- в навчальних закладах запровадити не лише теоретичні заняття, але і дослідно-експериментальні роботи;
- спонукати до підтримки цілей збалансованого розвитку не лише підростаючого покоління, але й людей будь-якого віку;
- здійснювати моніторинг і оцінку на рівні держави наявних результатів освіти тощо.

Висновки Збалансованого розвитку не можна досягти шляхом політичних домовленостей, фінансових стимулів або технологічних рішень поодиночі. Збалансований розвиток вимагає зміни в тому, як ми думаємо, і діємо. Освіта відіграє вирішальну роль у забезпеченні цієї зміни. Дії на всіх рівнях потребують мобілізації потенціалу освіти та розширення можливостей навчання збалансованого розвитку для всіх.

Роль освіти у збалансованому розвитку держави є дуже вагомою і це вже давно визнано. Вивчаючи тему забалансованого розвитку, люди будь-якого віку зможуть задовольнити свої потреби, зберігаючи навколишнє середовище, і так що ці потреби в розвитку будуть задоволені не тільки в сьогоденні, але й для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Боголюбов В. М. Формування змісту освіти в інтересах сталого розвитку суспільства / В. М. Боголюбов // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України, 2011. – С. 159-164.
2. Доповідь міністра екології та природних ресурсів України на Батумській конференції (8-10 червня, 2016 рік). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ecoosvita.org.ua. – Назва з екрану.
3. Залуцький В. П. Сутність соціально-економічного розвитку машинобудівних підприємств: методи та принципи їх забезпечення / В. П. Залуцький // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. – С. 163-169.
4. Про затвердження комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.03 р., № 634. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua. – Назва з екрану.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України № 344. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua. – Назва з екрану.
6. Публікація Освітньої, Наукової та Культурної організації ООН щодо реалізації Глобального Плану Дій з Освіти для Сталого Розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: creativecommons.org. – Назва з екрану.
7. Europe 2020 – The EU strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ec.europa.eu/pdf. – Назва з екрану.
8. UNESCO. Education for Sustainability – From Rio to Johannesburg: Lessons learnt from a decade of commitment. Paris, UNESCO Education Sector. - 2002. [Electronic resource]. – Access mode: portal.unesco.org. - Title from the screen.

V. Khorenzhenko. The role of education in the balanced development of the state.

In the article are revealed the essence and goals of sustainable development. The role of education as a necessary, but insufficient, condition for a balanced development of the state is defined. It has been found that in order to achieve balanced development, it is necessary to intensify educational processes in order to mobilize people's efforts to achieve their goals and objectives.

Keywords: balanced development, education, humanity, society, sustainable development goals.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Лункіна Т. І.
Миколаївський національний аграрний університет*